Blogi

Käteisen asema kaikille käyttökelpoisena maksuvälineenä kaipaa varmistusta

Raha ja maksaminen | 04.03.2022 | Tuomas Välimäki

KIRJOITTAJA

Tuomas Välimäki
Johtokunnan jäsen

Suomessa tarvitaan sääntelyä varmistamaan käteisen asema yleisesti hyväksyttynä maksuvälineenä.

Käytän käteistä nykyisin harvoin, mutta kuitenkin tarvitsen sitä aina silloin tällöin. Erityisesti hyödyn jo pelkästään siitä, että käteisellä maksaminen on aito vaihtoehto muiden maksutapojen rinnalla. En ole yksin. Nykyään vain vajaa kymmenen prosenttia meistä suomalaisista käyttää käteistä pääasiallisena maksuvälineenä päivittäistavaraostoksissaan, mutta kuitenkin lähes 90 prosenttia kertoo maksavansa käteisellä tietyissä tilanteissa.

Vaikka maksaminen on muuttunut viime vuosina ja vuosikymmeninä oleellisesti, Suomessa on edelleen paljon (satojatuhansia) kuluttajia, jotka haluavat maksaa ensisijaisesti tai jopa ainoastaan seteleillä ja kolikoilla. Maksamisen muutoksen onkin syytä tapahtua kysyntäperusteisesti, eli muutosta ajava voima ei saa olla käteisen saatavuuden heikkeneminen tai käyttömahdollisuuksien rajoittaminen.

On ymmärrettävää, että jokainen meistä käyttää sitä maksutapaa, mikä on itselleen helpoin. Käteistä maksupisteissä käyttävät henkilöt ovat usein vanhempia henkilöitä. *Käteismaksujen yleinen hyväksyttävyys mahdollistaa kaikille kansalaisryhmille osallistumisen laajasti ja tasavertaisesti yhteiskunnalliseen elämään ja yksityisiin palveluihin.*

Käteinen on vielä tällä hetkellä korttimaksamiselle ainoa todellinen vaihtoehto. Niinpä *mahdollisuus maksaa käteisellä rajoittaa sähköisen maksamisen toimialaa hallitsevien yritysten monopolivoimaa, ja siten osaltaan ehkäisee maksamisen kustannustason kohtuutonta nousua.* Lisäksi sähköisten maksuvälineiden rinnalla toimiva *käteinen tuo turvaa monenlaisten häiriö- ja poikkeusolosuhteiden varalta.* Sota Euroopassa on ikävällä tavalla muistuttanut meitä kaiken

tasoisen varautumisen tarpeellisuudesta nykypäivän digitalisoituneessa yhteiskunnassakin.

Vaikka käteisen käyttö ei ole maailmasta häviämässä vielä vuosikymmeniin, joissakin maissa, Suomi mukaan lukien, sähköisten maksutapojen hallitseva asema on johtamassa tilanteeseen, jossa käteismaksaminen uhkaa marginalisoitua. Tämä puolestaan pienentää kauppiaiden ja palveluntarjoajien halua hyväksyä käteismaksut. Vaarana on noidankehä. Käteisen vähäinen käyttö nostaa sen jakelu- ja käsittelykustannuksia, mikä edelleen vähentää sen vastaanottohalukkuutta. Tällainen kehitys on syytä katkaista ennen kuin rahahuollossa kokonaisuudessaan ajaudutaan kestämättömään tilanteeseen.

Käteisen merkitys kuluttajien osallistumismahdollisuuksien tasaajana, sähköisen maksamisen kirittäjänä ja yhteiskunnan varajärjestelynä toimii vain, jos sen saatavuus ja hyväksyttävyys vähittäismaksuissa pysyvät riittävinä. Tämä tarkoittaa sitä, että *käteisen jakeluverkko tulee säilyttää toimivana ja kattavana* suhteessa käteisen käyttäjien tarpeisiin. Käteisautomaattiverkostoihin ja automaattinostojen hinnoitteluun kohdistuu tällä hetkellä muutospaineita. Kuluttajien käteisen saatavuuden ja käytön kannalta on keskeistä se, että *pankkien asiakkailla säilyy mahdollisuus kohtuulliseen määrään maksuttomia käteisnostoja maantieteellisesti riittävän kattavasti*. Tämä puolestaan on mahdollista vain, jos rahahuollon pyörittäminen säilyy kannattavana sen eri osapuolille.

Me olemme Suomen Pankissa kantaneet huolta käteisen aseman kehityksestä jo pidemmän aikaa. Vuonna 2018 julkaisimme käteislinjaukset. Niillä halusimme luoda pelisäännöt, joilla varmistettaisiin yhtäältä käteisen saatavuutta ja toisaalta mahdollisuuksia käyttää käteistä. Koronapandemia on kuitenkin kiihdyttänyt siirtymää pois käteismaksamisesta. Käteisen käytön vähentyessä on tarpeellista luoda selkeämmät säännöt käteispalvelujen osapuolille, ja pohtia pankkien ja käteispalvelujen ammattilaisten sekä muiden sidosryhmien, kuten kaupan, kanssa yleisiä tavoitteita ja periaatteita käteisen suojaamiseksi yleisesti toimivana maksutapana.

Me Suomen Pankissa katsomme, että Suomessa tarvitaan sääntelyä varmistamaan käteisen asema yleisesti hyväksyttynä maksuvälineenä, ja olemme siksi tänään jättäneet asiasta lainsäädäntöesityksen valtionvarainministeriölle.

Tutustu lainsäädäntöaloitteeseen: Lainsäädäntöesitys käteispalveluiden tasosta (suomenpankki.fi).

Asiasanat

kolikot, korttimaksaminen, käteinen, maksaminen, setelit, Suomi